

ISSN:1306-3111
e-Journal of New World Sciences Academy
2007, Volume: 2, Number: 3
Article Number: C0009

SOCIAL SCIENCES
SOCIOLOGY

Received: February 2007
Accepted: July 2007
© 2007 www.newwsa.com

Mehmet Karaca
University of Fırat
mkaraca@firat.edu.tr
Elazig-Turkiye

AİLEYİ TEHDİT EDEN YENİ BİR TEHLİKE: SANAL İLİŞKİLER

ÖZET

Küresel iletişim ve bilişim ağı olan internet ve onun aracılığıyla gerçekleştirilen sanal ilişkilerin bağımlılık, sanal seks, yalana dayalı sanal sohbet, elektronik gözetim, şiddet içerikli oyunlar, siber kumar, dijital dolandırıcılık, sosyal izolasyon gibi çeşitli problemlere yol açmak suretiyle giderek aile içi güven ortamını ve sıcak ilişkileri sarsmaya ve aile yapısını tehdit etmeye başladığı gözlenmektedir. Bu çalışmada, yeni bir iletişim tarzı sunan internet ve sanal ilişkilerden kaynaklanan aileye yönelik tehlikelerden korunmanın gerekliliği üzerinde durulmakta ve bu konuda öneriler sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İnternet, Sanal İlişkiler, Aile, İletişim.

A NEW DANGER WHICH THREATENS TO FAMILY: VIRTUAL RELATIONSHIPS

ABSTRACT

It is observed that Internet as a network of global communication and informatics and the virtual relationships realized through it have gradually begun to threaten family structure and to shake trust milieu and warm relationships within the family by giving rise to various problems such as addiction, virtual sex, virtual chat based on lie, electronic surveillance, games with violence content, cyber gamble, digital swindle, social isolation. In this study it is insisted on the necessity to avoid dangers against family that arise from virtual relationships and Internet which presents a new manner of communication and is offered suggestions on this subject.

Keywords: Internet, Virtual Relationships, Family, Communication

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Temelde bilişim amacına hizmet etmek üzere tasarlanmış bulunan ve bilim camiasında bilgi otoyolu olarak da adlandırılan internet, aslında ömür boyu eğitim ve araştırma alanında çok büyük yararlar ve bulunmaz fırsatlar sunmaktadır. Bugün internet sayesinde dünyanın neresinde olursa olsun ilgi duyduğumuz herhangi bir alandaki bilgilere birkaç tıklama ile ulaşabilmekteyiz. Yine, dünyanın neredeyse bütün kütüphanelerini ve bilimsel kaynaklarını bilim adamlarının kullanımına sunan internet bilgiye erişim konusunda araştırmacıları çok büyük zorluklardan kurtarmış, işlerini de olabildiğine kolaylaştırıp hızlandırmıştır. Bütün bunlar ve sayılamayacak çoklukta daha başka hizmetler internet aracılığıyla ulaştığımız nimetler olarak kabul edilebilir. Dolayısıyla, küreselleşmeye baş döndürücü bir hız kazandıran internet çağın en büyük buluşlarından biri olarak da kabul edilebilir. Ancak pek çok teknolojik buluş gibi, internetin de toplumun çeşitli kesimleri için yıkıcı kabul edilebilecek tesirlerinin bulunduğu gözden kaçmamaktadır.

Bu çalışmanın, internet karşıtlığı yapmak gibi bir amacının bulunmadığını en başta belirtmek gerekir. Burada, internetin sağladığı katkıların hakkı teslim edilmekle birlikte, özellikle aileye yönelik olarak meydana getirdiği riskler konu edilmektedir. Siber alanı birkaç kez ziyaret etmiş olan herkesin az çok fark edebileceği gibi, internette amaçsız bir şekilde sörf (gezinti) yapanlar her an her türlü istenmeyen içerikle karşılaşabilmektedir. İnternette bilgiye erişim amacıyla arama yaparken veya internet adresi yazarken yapılacak bir harf hatası bile kullanıcıları arzulanmayan yüzlerce görüntü ile karşı karşıya bırakabilir ya da tıklanan ilişimlerle hiç beklenmeyen tehlikelere davetiye çıkarılmış olunabilir. Siber ağlarla örülü hayal denizinde olta atarken geriye bir sürü problemle dönmemiz de mümkündür. Bilgisayarımızdaki verileri tehdit eden virüsler, kafamızı karıştıran yalan ve yanıltıcı haberler veya sanal avcıların kurdukları tuzaklar, söz konusu problemlerden sadece bir kaçı olarak örnek verilebilir. Özellikle çocuklar için bu tür sürprizler hiç hoş olmayan sonuçlar doğurabilir. Zira internet denilen siber alan, porno, satanizm, terörizm, dolandırıcılık, kumar ve şans oyunları gibi saymakla bitmeyecek ve milyonlarca sayfayı bulan bir zararlı içerik yığını ile dolup taşmış bulunmaktadır.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICATION)

Toplumun varlık ve devamının en büyük garantisi onun temel birimi olan ailedir. Ailenin korunması, çağın gereklerine göre donatılması ve sağlıklı bir yapıya kavuşturularak topluma faydalı bir unsur olmasının sağlanması her toplumun temel sorumluluklarından. Oysa aileyi tehdit eden pek çok tehlike ile karşı karşıya bulunmaktayız. Bunların bir kısmı da yeni ilişki tarzlarını mümkün kılan internette kaynaklanmaktadır.

Sosyal hayatımızda giderek daha çok yer almaya başlayan internet, kişiler arası iletişim ve ilişkilere yeni boyutlar kazandırmakla birlikte, bireylerin aile içi ve sosyal çevre ile olan ilişkilerinde birtakım problemleri de beraberinde getirmektedir. Aile ve eşlerin ihmal edilmesi, eşlerin aldatılma kaygısı yaşamaları, gerçek ilişkilerde bocalama gibi pek çok problemden söz edilebilir. Kısaca, internet faydalı olabilecek zengin bir içeriğe sahip bulunmasına rağmen kontrolsüz kullanıldığı takdirde, aile ilişkilerini derinden yaralayacak sorunlar yaşatabilir. Bu düşünceden hareketle bu çalışmada, sanal ilişkilerin aileye yönelik olarak doğurabileceği sakıncalı durumlar üzerinde durulmaya çalışılmıştır.

3. SANAL İLİŞKİLER VE AİLE (VIRTUAL RELATIONSHIPS and FAMILY)

Genel anlamıyla sanal ilişki, "ortak mekânda gerçekleşmeyen, yüz yüze görüşmeye dayanmayan, bedensel temas olanağının bulunmadığı, araçlı bir iletişim ile gerçekleştirilen ve gerçeklikten ziyade hayali bir hüviyet arz eden bağlantı" şeklindedir. Bu açıdan bakıldığında bunun bir ilişki olarak kabul edilip edilmeyeceği bile tartışılabilir.

Kısaca, "internet aracılığıyla gerçekleştirilen ilişki" şeklinde ifade edilebilecek olan sanal ilişkiyi, "internet üzerinden kurulan iletişim yoluyla gerçekleştirilen, yüz yüze olmayan, fiziksel yakınlık ve bedensel temasın bulunmadığı ilişki" şeklinde tanımlamak mümkündür.

Sanal ilişkide, görüntü aktarıcı iletişim araçlardan faydalanarak sesli ve görüntülü görüşme imkânı da bulunmakla birlikte genellikle bedensel temastan yoksun ve yüz yüze olmayan bir ilişki söz konusudur. Bu tür ilişkide bağlantı doğrudan doğruya değil de çeşitli araçlarla gerçekleştirildiğinden kişiler kolaylıkla hayali kimlikler kurgulayabilmekte, fiziksel ve kişilik özelliklerini olduğundan farklı yansıtabilmekte, aldatma ve yalana dayalı bir dünya oluşturabilmektedirler. Bu gerçeklik ise, sanal ilişkileri güvenilirlikten uzaklaştırmakta ve bu tür ilişkilere temkinli yaklaşılmasını zorunlu kılmaktadır. Ancak her şeye rağmen her geçen gün daha çok kişi çeşitli şekillerde sanal ilişkiler kurmakta, bir kısmı bu ilişkileri gerçek hayata da taşımaktadır. Zaman zaman mutlu sonla biten internet ilişkilerine rastlanmakla birlikte, bu tür ilişkilerin gerçek hayata taşınması sonucu değişik mağduriyetlerin yaşandığına da tanık olabilmekteyiz.

"Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu, toplum içindeki en küçük birlik" (TDK, 1998) olarak tanımlanan aile, sosyolojiye göre toplumun temel taşı olup, diğer toplumsal kurumlar toplumsal değişmelerden etkilenmeye açık bir kurumdur. Dolayısıyla aile tarih boyunca var olmakla birlikte, toplumdaki topluma ve çağdan çağa farklı yapılar sergilemiştir. Sanayi devrimi sonucu bugünkü şehrli aile yapısı olan çekirdek aile vasfını kazanan bu kurum, güncel gelişme ve değişmelerden etkilenmeye devam etmektedir.

Çok büyük bir hızla değişmekte olan günümüz küresel dünyasında pek çok şey gibi aile de yıkıcı etkilere maruz kalmakta ve çoğu toplumda çözülme ve dağılmadan kurtulamamaktadır. Gerek sorumluluk almaktan çekinen kişilerin bir aile kurmaktan kaçınmaları, gerekse eşlerin ayrılmak suretiyle kurulmuş aileyi parçalamaları toplumun temel taşı olan aileyi, dolayısı ile de toplumu sarsıntıya maruz bırakmaktadır. Aileleri parçalayan unsurların başında ise karşılıklı güvensizlik, anlayışsızlık ve geçimsizlik gelmektedir. Söz konusu değişkenler, siyasi, ekonomik ve teknolojik değişmeler başta olmak üzere toplumsal olaylardan ve değişmelerden etkilenmeye oldukça müsaittirler. İşte bu sebepten dolayı diğer teknolojik gelişmeler gibi internetin de toplum ve aileye yönelik çok çeşitli etkilerinden ve sanal ilişkiler nedeniyle aileye yönelen tehditlerden söz edilebilir.

Sanal ilişkilerden kaynaklanan aileye yönelik tehditleri şöyle sıralamak mümkündür: Aile bireylerine yönelik tehditler (yanlış ilişkiler kurma, bağımlılık kazanma, kötü alışkanlıklar edinme, başarı ve verimde düşüş yaşama). Aile bütünlüğüne yönelik tehditler (iletişimsizlik, aileden uzaklaşma, yalnızlaşma, hayali dünyalar kurma, ailenin parçalanması). Aile içi güven ortamına yönelik tehditler (sanal ihanet, aldatılma kaygısı, eşler arası güvensizlik, ebeveyn-çocuklar arası güvensizlik) ile mal ve can güvenliğine yönelik tehditler.

4. SANAL İLİŞKİLERLE ORTAYA ÇIKAN, AİLEYE YÖNELİK TEHDİTLER (THREATS AGAINST FAMILY THAT ARISE FROM VIRTUAL RELATIONSHIPS)

Arkadaş arama, sohbet (Chat) odası, tartışma grubu, oyun sitesi gibi çeşitli amaçlarla oluşturulmuş bulunan sayısız internet sitesi, bireylerin elektronik ortamda karşılıklı iletişim kurmalarını kolaylaştırmak suretiyle yeni ilişki tarzlarının gelişmesine ve bunların toplumsal ilişkiler arasında kendilerine yer bularak toplumsal kabul görmesine katkıda bulunmuştur (Görkey vd., 2004). Ancak, söz konusu platformlarda iletişim kuran kişilerin kimlikleri, fiziksel özellikleri, kişilikleri ve gerçek niyetleri konusunda sağlıklı bir şekilde fikir sahibi olmak pek mümkün olmamaktadır. Dolayısıyla, bu ortamlarda kurulan ilişkiler gerçek ve yüz yüze ilişkiler kadar güven vermemekte ve sanal (hayali, kurgusal, gerçek olmayan,) kalmakla birlikte gerçek ilişkiler üzerinde yaptıkları etkilerle değişik yaş, statü ve kişilik özelliklerine sahip kişiler için çeşitli risklere kapı aralamaktadırlar (Yıldız ve Bölükbaş, 2002).

Bireysel yaşama, aile hayatına ve bireyler arası güven duygusuna zarar verme potansiyeline sahip unsurları bünyesinde barındıran internette ve internet üzerinden kurulan sanal ilişkilerden aile kurumunun zarar görmesi kuvvetle muhtemel görünmektedir. Sanal âlem ve sanal ilişkilerden kaynaklanan ve aileye zarar vermesi muhtemel unsurlar aşağıdaki başlıklar altında ele alınabilir.

4.1. Aile Bireyelerine Yönelik Tehditler (Threats Against Family Members)

Sanal ilişkilerin, bireysel yaşamda neden olabileceği başlıca olumsuzluklar, yanlış ilişkiler kurma, internet bağımlılığı, kötü alışkanlıklar edinme ve bireysel verimle düşüşler yaşanması şeklinde sıralanabilir. Söz konusu olumsuzlukların hem yetişkin bireyler hem de gençler ve çocuklar tarafından yaşanması mümkün olabilmektedir. Bilgi, araştırma ve haber takibi gibi bir amacı olmadan internete bağlanan kişiler internette sörf (gezinme) ve Chat (sanal sohbet) yapmaya genellikle hoş vakit geçirmek, kendilerini ifade etmek, heyecan yaşamak veya yeni arkadaşlıklar kurmak gibi düşüncelerle başlamaktadırlar. Ancak böyle masum niyetlerle başlayan sanal ilişkiler ve internet arkadaşlıkları kimi zaman istenmeyen sonuçlar doğurmaktadır. Örneğin, yetişkin aile bireyelerinin aile saadetlerini tehlikeye düşürecek ilişkilere başlamaları, genç aile bireyelerinin uygunsuz kişilerle arkadaşlık kurmaları ve ailelerinin haberi olmadan chat arkadaşlarıyla buluşarak istenmeyen olaylar yaşamaları veya çocukların kendilerinden büyük kişilerle tanışarak onlardan olumsuz etkilenmeleri mümkün olabilmektedir (Tuncer, 2005).

Bu tür durumlara, medyada sıkça rastlamaya başladığımız internet aşkı yüzünden eşinden boşanan karı koca, chat arkadaşı tarafından dolandırılan genç, internet arkadaşı tarafından tecavüz edilerek öldürülen kız veya chat kavgasını sokağa taşıyarak birbirini öldüren çocuklar ile ilgili haberler örnek gösterilebilir. Hatta internette verilen bir satış ilanı bile kişinin dolandırılmakla kalmayıp öldürülmesine kadar varan olaylar zincirini başlatabilmektedir. Özellikle, gerçek hayatta bulamadığı mutluluğu sanal âlemde arayan eşler, gerçek hayatta iletişim ve arkadaşlık kurmakta veya kendilerini ifade etmekte güçlük çeken veya kimlik arayışı içinde olan gençler ve internete bağlı bilgisayarlar başında başıboş bırakılan ve amaçsızca sörf yapan çocuklar bu tür risklerle her an karşı karşıya kalabilirler.

İnternette gezinen kişileri bekleyen tehlikeler yanlış ilişkiler kurmaktan ibaret değil elbet. İnternetin aşırı kullanımı sonucu ortaya çıkması beklenen bir diğer olumsuzluk internet bağımlılığıdır.

İnternet kullanımının, ağkolizm olarak da ifade edilen bağımlılık derecesine varması bireylerin sosyal ve psikolojik yaşantılarında çok çeşitli problemlerin derin boyutlarda ortaya çıkması sonucunu doğurabilir. İnterneti bir kaçış olarak gören ve her fırsatta kendini siber uzay boşluğuna atmaya çalışan kişiler, bu problemleri yaşama açısından önemli bir risk grubunu oluşturmaktadırlar. Özellikle, interneti kontrollü kullanabilme becerisini henüz yeterli düzeyde geliştirememiş olan gelişim çağındaki gençlerde bağımlılık riskinin gözlenebileceği beklenmektedir. Bu sebeple, internet kullanan bireylerde bağımlılık yönünde bulgulara rastlanıp rastlanmadığı sıkça araştırılmakta ve bu yöndeki kaygıları destekleyici bulgulara rastlanmaktadır (Alat, 2004; Ekici, 2002).

İlk siberuzay psikoloğu olan Dr. Kimberly S. Young'a göre internet, tıpkı kumar gibi bağımlılık yapmakta, sağlık sorunları, uykusuzluk ve depresif eğilimlere yol açmaktadır (Hürriyet,1999). Yani, günümüzde alkol bağımlılığı gibi bir ağ bağımlılığından söz edilebilir (Yücel, 2005, Çankırılı, 2003, Gönül, 2003 vb.). Bu alanda danışmanlık hizmetleri veren web sitelerinden, konuya yönelik psikolojik araştırmalara kadar çeşitli çabalara şahit olmaktadır.

Bu konuda yapılan çalışmalara göre, telefonun sürekli meşgul olması, telefon ve internet faturalarının kabarması, internet nedeniyle eşler arasında anlaşmazlıkların baş göstermesi, misafirlik ve eğlence gibi ev dışı faaliyetlerde azalma meydana gelmesi, sportif faaliyetlerden uzaklaşma, kondisyon kaybı, aile içi ilişkilerin ve bağların zayıflaması, iş veriminde düşüş yaşanması, uykusuz kalma ve yorgunluk, elektronik alışverişte artış olması, başka iş ve kişileri sanal yaşama engel olarak görme ve onlardan kaçış gibi belirtiler internet bağımlılığını ele veren ipuçları olarak kabul edilebilir (Alat, 2004; Çankırılı, 2003; Ojalvo, 2004). Kolayca tahmin edilebileceği gibi, bu tür belirtilerin baş gösterdiği bir aile durumdan olumsuz etkilenecek ve en kısa zamanda gerekli önlemler alınmadığı takdirde aile bağlarını tehlikeye atacak boyutta bir huzursuzluk yaşanması kaçınılmaz olacaktır.

İnternette gezinen kişilerin kötü alışkanlıklar edinmeleri ve bu alışkanlıkları gerçek hayatta da sürdürmeleri gibi, olumsuz kişilik özellikleri olarak kabul edilebilecek birtakım davranışlar ile çok sık karşılaşmaktayız. İnternette sohbet ederken yalana başvurma, argo ve kaba ifadeler kullanma ve internette edinilen bu tür olumsuz alışkanlıkları gerçek hayatta da sürdürme gibi davranışlar bu duruma örnek verilebilir. Bir araştırmaya (Karaca, 2007) göre, internette chat yapan öğrencilerin yaklaşık yarısı (%45,6) sanal sohbet esnasında yalana başvurmakta. Yine, internet kullanan öğrencilerin yaklaşık beşte biri gibi önemli bir kısmı (%19,6) internette iletişim kurarken kimi zaman argo/kaba ifadeler kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu tür olumsuz alışkanlıkları gerçek hayatta da sürdürmeye devam eden internet kullanıcılarının oranı ise %10,1.

İnternet ortamlarında edinilmesi muhtemel kötü alışkanlıklar yalan söyleme ve kaba ifadeler kullanmaktan ibret değildir. Özellikle, sağlıksız şartlarda hizmet veren ve yeterince denetlenemeyen internet kafelerde ve bu isim altında çalıştırılan oyun evlerinde, sigara ve bağımlılık yapıcı madde kullanımı gibi kötü alışkanlıklar edinilmesi de söz konusu olabilmektedir. Pek çok ailenin çocuklarını göndermek istemediği internet kafelerin önemli bir kısmı, bu tür olumsuzluklara zemin hazırlamaya müsait yapıları ile adeta birer suç ve sosyal sapma mekânı haline gelmişlerdir (Yıldız ve Bölükbaş, 2005).

Düzensiz ve aşırı internet kullanımı sonucu, aile bireylerinin iş hayatlarında ve okul başarılarında bir düşüş yaşanması ve bir verim kaybı meydana gelmesi beklenebilir. İnternet kullanımının, daha çok oyun ve eğlenceye dönük olması, gereğinden fazla enerji ve zaman

alması ve araştırma ruhunu yok edecek biçimde internetten hazır ödevlerin indirilmesi, kişilerin performans kaybına uğramalarına ve özellikle öğrencilerin tembelleğe alışmalarına ve derslerindeki başarılarının düşmesine yol açabilir. Sanal eğlenceye kendini aşırı derecede kaptıran ve interneti bilişim ve eğitim aracı olmaktan ziyade eğlence ve zaman geçirme aracı olarak gören kişiler, hem okul hayatında hem de gündelik yaşamda başarısızlığa mahkûm olma tehlikesi ile karşı karşıya bulunmaktadır. Yapılan çeşitli araştırmalarla da ortaya konulmuştur ki, interneti kontrolsüz, düzensiz, amaçsız ve verimsiz kullanan bireylerin, gerek günlük aktivitelerinde gerekse eğitim hayatlarında başarısızlıklarla karşılaşmaları kaçınılmaz olmaktadır. Bu tür problemlerin önlenmesi, internetin amaçlı, planlı ve verimli kullanımı ile mümkündür. Burada ailelere ve eğitimcilere önemli görevler düşmektedir. Gerek evlerde gerekse eğitim kurumlarında internetin bilişim ve eğitim amaçlı kullanımının teşvik edilmesi, internet kullanımının aileler, çocuklar ve gençler için problem ve başarısızlık kaynağından ziyade bir başarı aracı olarak işlev görmesinde fayda sağlayıcı bir yaklaşım olacaktır.

Asıl sorumluluğun internette değil, onun araladığı kapılardan bilinmeyen dünyalara kontrolsüzce dalan kullanıcılarda olduğunu unutmamak lazım. Ancak, gerek ailelerin gerekse bireylerin benzer olumsuzluklar yaşamalarının ve mağdur olmalarının önlenmesi için gerekli tedbirlerin de geciktirilmeden alınması önem arz etmektedir.

4.2. Aile Bütünlüğüne Yönelik Tehditler (Threats Against Family Integrity)

Sanal ilişkiler ve aşırı internet kullanımı sonucu ortaya çıkan ve aile bireylerinin birlik, beraberlik ve bütünlüğünü bozabilecek potansiyele sahip unsurların bu yönde meydana getirebileceği başlıca olumsuzluklar, iletişim kuramama, aileden uzaklaşma, yalnızlaşma, hayali bir dünya kurarak içine kapanma ve ailenin parçalanması şeklinde sıralanabilir.

Bağımlılık derecesinde internet kullanımına kendilerini kaptıran bireylerde gözlenen en önemli belirtilerden biri, aile, arkadaş, okul vb. birimlerden oluşan toplumsal çevreleri ile olan iletişimlerinde bir kopukluk yaşamaya başlamaları ve giderek sosyal çevrelerinden uzaklaşmalarıdır (Çelik, 2004). Bu durumdaki bireyler, gerçek ilişkileri artık sanal ilişkiler kadar çekici bulmama, gerçek hayatta bulamadıkları haz ve mutluluğu sanal âlemde arama, günlük hayatın acı veren gerçeklerinden kaçma veya internette sörfte daha fazla vakit ayırma isteği gibi çeşitli nedenlerle gerçek kişilerle iletişimden kaçabilir ve toplumdan uzaklaşabilirler. Bu uzaklaşma ve iletişimsizlik, sadece dış çevreye karşı olabileceği gibi, aileden kopma şeklinde de cereyan edebilir.

Bu şekilde toplumdan uzaklaşmaya ve iletişim becerilerini giderek kaybetmeye başlayan bireyler zamanla toplumdan soyutlanarak yalnızlaşmaya ve kafalarında kurdukları hayali bir dünyaya hapsolmeye başlayabilirler (Yücel, 2004). Bu hayali dünya ise iletişime geçenlerin genellikle kurgulama kimlikle kendilerini istedikleri gibi tanıttıkları, yalana dayalı, internet ortamındaki manevra alanından ibaret bir dünya olmaktadır. Çünkü sanal sahnede bireylerin, beğenmedikleri özelliklerini gizlemek, sahip olmak isteyip de olamadıkları özellikleri ise kendilerine mal etmek suretiyle kimliklerini gönüllerince kurgulama ve karşılarındaki kişilerle hayali bir kişilik olarak ilişki kurma gibi bir özgürlükleri bulunmaktadır. Ancak, bu sanal özgürlük zamanla psikolojik birtakım sorunları beraberinde getirmekte ve bu problemlerin sosyal hayata da olumsuz yansımaları olmaktadır.

İnsanoğlunun topluma katılma ve toplumla bütünleşmiş bir birey olma süreci olarak cereyan eden sosyalleşmede, çocukluk ve gençlik dönemleri çok büyük bir öneme sahiptir. Bu dönemler, sağlıklı ve uyumlu bir aile ve toplumda geçirildiği takdirde bireylere büyük kazançlar sağlarken, aile veya toplum dışında, toplumdaki kopuk ya da sorunlu toplumsal ortamlarda geçirilmesi halinde gerek fert gerekse aile ve toplum açısından çok büyük problemlere kaynaklık eder hale gelebilmektedir.

Çeşitli problemlere kaynaklık eden sosyal izolasyonun ortaya çıkmasında rol oynayan etmenler arasında bilgisayar oyunları ve internet oldukça önemli bir yere sahiptir. Özellikle, patolojik internet kullanımı kişileri toplumdaki soyutlamakta, toplumsal ortamlardan uzaklaştırmakta, yalnızlık ve yabancılaşmaya itmektedir (Görkey vd., 2004).

Bireyleri sosyal hayattan ve toplumdaki uzaklaştıracak derecede internete bağımlı hale getiren etkenler, yetişkinlerde daha çok haz veya değişiklik arama, yeni ilişkiler kurma, rahatsızlık uyandıran gerçeklerden kaçma, yeni fırsatlar arama şeklinde ortaya çıkmaktadır. Çocuklarda ise bu etkenler daha çok merak, oyun, eğlence, yeni şeyler keşfetme ve karşılaşılan değişik ve ilginç içeriklerin çekiciliği şeklinde kendini göstermektedir.

Evden hiç ayrılmadan günler hatta aylar geçirme imkânı sağlayan internet, sunduğu güç, hâkimiyet ve özgürlük algısı ile bireylerin toplumdaki kendilerini soyutlanmalarına, kendi dünyalarına kapanmalarına ve yalnızlaşmaya hız kazandırmaktadır. İnternet aracılığı ile yaşanmakta olan yalnızlaşma irade dışı ve psikolojik bir sorun olarak gerçekleşebildiği gibi, iradi bir tercih olarak da cereyan edebilmektedir.

Gerek gerçek hayatın sanal âlemdeki gibi basit bir oyundan ibaret olmaması, gerek ilişkilerin yalan üzerine bina edilmesinin gerçek hayatta doğuracağı sakıncalar, yaşanması muhtemel sorunları içinden çıkılmaz bir hale getirebilir. Bu durumun neden olacağı tahribat ise etkisini daha çok aile ve çocukların hayatları üzerinde gösterecektir. Eşlerden veya çocuklardan biri ya da bir kaçının internet bağımlılığı ya da sanal ilişkiler sonucu gerçek hayattan kopması, toplumsal çevreden ve sosyal ilişkilerden uzaklaşarak yalnızlaşması ve hayali bir dünyaya ya da iç dünyasına kapanması, aile bağlarının giderek zayıflamasına, hatta kopmasına ve ailenin parçalanmasına yol açabilir.

4.3. Güven Ortamına ve Güvenliğe Yönelik Tehditler (Threats Against Trust Milieu and Security)

Aile içi güven ortamının devamı her şeyden önce aile bireylerinin bir birlerine karşı dürüst davranmalarına, gizli saklı işlerden kaçınmalarına ve karşılaşılan problemleri paylaşarak birlikte çare aramalarına bağlıdır. Gerek eşler arasında gerekse ebeveyn ve çocuklar arasında karşılıklı güven ortamının devam ettirilmesi aile birliği, saadeti ve devamı için hayati öneme sahiptir. Aile bireylerinden biri ya da bir kaçının, ötekileri dikkate almadan gizlice birtakım işler çevirmeleri veya karşılaştıkları problemleri paylaşmamaları ya da gizlemeye çalışmaları durumunda ise bireyler arası güven duygusu yok olmaya ve aile bağları zayıflamaya başlar.

Ailede sadakat, bağlılık ve güven duygularını olumsuz etkileyen çok değişik unsurlar bulunmaktadır. Günümüzde internet ve sanal ilişkiler de bu unsurlar arasında yer almaya başlamış bulunmaktadır. Ailelerin sanal ilişkilerden olumsuz etkilenmesi, en fazla eşlerin sanal seks veya flört yapması ya da eşlerden birinin böyle bir kaygı taşıması sonucunda gerçekleşmektedir. Çünkü pek çok kişi, sanal da olsa internette eşinden gizli olarak başkalarıyla görüşmenin, onlarla

sırlarını paylaşmanın veya duygusal yakınlık kurmanın ihanet olduğunu düşünmektedir. Örneğin, Avustralya'da 1117 kişi üzerinde yapılan bir araştırmaya göre, internet kullanıcılarının yüzde 41 gibi önemli bir oranı (çoğunluğu kadın) "siber-ilişki"yi ihanet ve sadakatsizlik olarak görmekte, bunun gerçek ilişkiden farklı olmadığını düşünmektedir. Araştırmaya katılanların yüzde 30'u, "heyecanlı bir internet sohbeti"nin, flörte giden yolu açtığını, kişisel bilgiler verme ve birbirlerine fotoğraf göndermeyle sonuçlanabildiğini söylemiş. Araştırmacı Dr. Monica Whitty, erotik içerikli internet sohbetinin, ortada fiziksel bir temas olmasa da ilişkiler üzerinde gerçekten etkili olduğunu belirtiyor (Hürriyet, 2002).

Evli kişilerin sanal seks sitelerini dolaşmayı alışkanlık haline getirmeleri, karşı cinsle chat yapmayı özellikle tercih etmeleri ve bu ilişkiyi ileri boyutlara taşımaya çalışmalarını aileyi temelinden sarsacak derecede büyük bir problem olarak kabul edilebilir. Çünkü böyle bir davranışı sergileyen kişinin, ya ailesi ile problemleri bulunmakta ya da siber ilişkilere gereğinden fazla kapıldığından tehlikeli sona doğru giden bir yola girmiş bulunmaktadır. Gerek bu tür ilişkilere girilmesi gerekse internette gizlice sörf yapılması veya aşırı internet kullanımı sonucu eş ve çocukların ihmal edilmesi, aile bireyleri arasında var olan sadakat ve güven duygusunu zedeleyebilir. Eşinin aşırı derecede veya gizlice internete bağlandığını öğrenen ya da böyle olduğunu düşünen kişi, aldatılma kaygısı duymaya ve eşinin sadakatini sorgulamaya başlayacaktır. Bu durum ise, diğer eş itham edildiği şeyi kabul etse de etmese de her halükarda aile ilişkilerinin ciddi bir darbe alması ile sonuçlanacaktır. Zira yapıldığı takdirde bu tür davranışın yanlışlığı kadar, sanal âlemde yapılanların gizlenmeye çalışılmasının veya eşlerden birinin yapmadığı bir ihanetle suçlanmasının yanlışlığı da ortadadır. Yani, hem sanal sadakatsizlik hem de ihanet ithamı aileyi parçalanmaya götürecektir kadar ciddi bir problemdir ve yaşanmış örneklerle rastlamak da mümkündür (Güneş, 2003).

Bu tür bir problemle karşılaşılmasını için, her şeyden önce eşlerin ve öteki aile bireylerinin bir birine karşı dürüst davranışları, internette gezinme gibi belki basit görülebilecek işleri bile gizlice değil de görünür şekilde gerçekleştirmeleri ve karşılıklı güven duygusunu zedeleyici tavırlardan ve şüphe ile karşılanabilecek hareketlerden kaçınmaları gerekmektedir. Ayrıca, her internette gezinen illa ihanet edecek diye bir şey olmadığına göre, kişinin eşine güven duyması, bir delile dayanmadan ithamda bulunmaması ve internet kullanan aile bireylerine anlayışla yaklaşılması büyük bir önem taşımaktadır. Öte taraftan, aldatılma kaygısına ve aile içinde güvensizliğe yol açacak sonuçlardan uzak durabilmek için, aile bireylerinin internet kullanımı ve karşılaşılması muhtemel olumsuzluklar konusunda bilinçlendirilmeleri ve şüphe çekici hareket ve tavırlardan uzak durmaları da ayrı bir önem arz etmektedir.

İnternette gezinme, sanal sohbet ve sanal ilişkiler sonucu, aile içinde korunması gereken bireyler arası karşılıklı güven duygusuna zarar verebilecek durumlar yaşanabileceği gibi, mal ve can güvenliğini tehdit edebilecek olaylarla karşılaşılması da mümkündür. Özellikle, elektronik ortamda kurulan iletişim esnasında güvenlik önlemlerine dikkat edilmeden kimlik bilgileri (isim, yaş, cinsiyet, statü vb.), aile bilgileri (adres, telefon, iş, özel durumlar vb.), mali bilgiler (banka hesabı, kredi kartı numaraları, şifreler vb.) gibi özel bilgilerin başkalarıyla paylaşılması önemli bir risk oluşturmaktadır. Bu tür bilgilerin başkalarının eline geçmesine meydan verilmesi ya da aileden gizli olarak sanal ilişkilerin gerçek hayata taşınması söz konusu tehlikelere davetiye çıkarmak anlamına gelmektedir.

Bu tür bilgilerin, başkalarının eline geçmesi durumunda çok büyük mağduriyetler yaşanabilmektedir. Hatta siz özel bilgilerinizi

başkalarıyla paylaşmasanız da onları ele geçirmek ve bundan çıkar sağlamak için uğraşan siber korsan ve dolandırıcılar hiç boş durmamaktadırlar. Zira siber suç denilen, internet aracılığıyla işlenen suçlar giderek yaygınlaşmakta ve bu tür suçların önlenmesinde çok büyük güçlüklerle karşılaşılmaktadır (Şen, 2006).

Öte taraftan, diğer aile bireylerinin haberi olmadan özellikle çocukların, internette tanıştığı ancak gerçek kimliği hakkında hiçbir fikir sahibi olmadığı kişi veya kişilerle gizlice buluşmaya kalkışması akla gelebilecek her türlü felaketle karşılaşılması ile sonuçlanabilir.

Kısaca, çağın gereği olan internetten yararlanmak ve daha çok bilgiye daha hızlı ulaşmak isteyen bireyler, internet ortamlarında bu amacı gerçekleştirmeye çalışırken, çok büyük tehlikelerle de karşı karşıya kalabilirler. Pornografi, çocuk pornosu, şiddet içerikli internet oyunları, aile ve toplumdan uzaklaşmanın doğurduğu sosyal ve psikolojik sorunlar, bir kısım internet kafelerin sağlıksız ortamında zamanın boşa harcanması gibi problemler sıkça gündeme gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında, çocuklar ve gençler başta olmak üzere internet kullanıcılarının oldukça savunmasız durumda oldukları ve internet'in faydalarından çok zararlarıyla karşı karşıya kalabilecekleri gözlenmektedir.

Bilgiye kolayca ulaşma fırsatı bulan kullanıcılar, uygunsuz sitelere de aynı kolaylıkta erişebilirler. Şiddeti, uyuşturucuyu, yasadışı örgütleri, sapık fikir ve ilişkileri, ölüm ve intiharı yücelten ve teşvik eden ya da cinselliğe ilişkin çocukların gelişim düzeylerine uygun olmayan bilgiler sunan ve sayıları milyonları bulan internet sitelerine ulaşmak hiç de zor olmamaktadır (AA, 2004). Bu durum, kişilerin istenmeyen kişilerle tanışmalarına, aileden gizli ilişkiler kurarak bunlardan zarar görmelerine, sosyal ve sportif etkinliklerden geri kalmalarına ya da derslerine, arkadaşlarına ve ailelerine daha az zaman ayırmalarına yol açabilir. Yine, internet ortamındaki ilişkilerin gizlice sürdürülmesi ya da diğer aile bireylerinin bu konudaki uyarılarının dikkate alınmaması güvensizliğe ve bireyler arası ilişkilerde gerilime yol açabilir. Bu ise aile içi ilişkilerin internetten zarar görmesi anlamına gelmektedir.

Bu tür problemlerin yaşanmaması veya en az hasarla atlatılması ve aile içi ilişkilerin bu problemlerden fazla etkilenmemesi için çocuklarla birlikte aile büyüklerinin de internet kullanımı konusunda bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca karşılıklı güven ortamının tesisi, internet kullanımının kontrollü gerçekleştirilmesi, bu konuda uygulanacak kurallar üzerinde karşılıklı uzlaşmaya varılması ve karşılaşılabilecek problemlerin önceden kestirilip gerekli tedbirlerin alınması da büyük bir önem arz etmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER (RESULT AND SUGGESTIONS)

Pek çok kişi tarafından daha çok bir eğlence aracı olarak değerlendirilse de internet teknolojisi, her kesimden kullanıcıya önemli katkılar sağlayabilecek bir potansiyele sahip bulunmaktadır. İnternetin sağladığı katkılar saymakla bitirilemeyecek kadar çoktur ve hayatımızın neredeyse her alanında internet ile karşılaşacak duruma gelmiş bulunmaktayız.

Kültürel alış verişi ve toplumlar arası iletişimi kısıtlayan sınırlar internet sayesinde ortadan kalkmaktadır. Dijital kanallar sayesinde bireyler, toplumlar ve kültürler arası temas ve alış verişi oldukça kolaylaşmış ve bu durum internet kullanıcılarını fazlasıyla etkiler hale gelmiş bulunmaktadır.

Temelde bilişim amacına hizmet etmek üzere tasarlanmış bulunan ve bilgi otoyolu olarak da adlandırılan internet, bulunmaz fırsatlar sunmaktadır. İnternet sayesinde dünyanın bütün kütüphanelerine ve

bilimsel kaynaklara çok hızlı ve kolay şekilde erişebilmekteyiz. Dünyanın küreselleşmesine baş döndürücü bir hız kazandıran internet, çağın en büyük buluşlarından biri olarak da kabul edilebilir. Ancak pek çok teknolojik buluş gibi, internetin de toplumun çeşitli kesimleri için yıkıcı kabul edilebilecek tesirlerinin bulunduğu gözden kaçmamaktadır.

İnternetin toplumsal hayatımıza kazandırdığı yeni kavramlardan biri sanal ilişki olgusudur. Sanal ilişkide, genellikle bedensel temastan yoksun ve yüz yüze olmayan bir ilişki söz konusudur. Bu tür ilişkide bağlantı çeşitli araçlarla gerçekleştirildiğinden kolaylıkla hayali kimlikler kurgulanabilmekte, kişilik özellikleri olduğundan farklı yansıtılabilmekte ve yalana dayalı bir dünya oluşturulabilmektedir. Bu gerçek, sanal ilişkiyi güvensiz kılmakta ve bizi bu tür ilişkiye temkinli yaklaştırmaya zorlamaktadır. Ancak, her geçen gün daha çok kişi sanal ilişkiler kurmakta, kimisi de bu ilişkileri gerçek hayata taşıyarak değişik problemlerle karşı karşıya kalmaktadır.

Pek çok toplumsal kurum gibi aile de hızlı toplumsal değişimin yıkıcı etkilerine maruz kalmakta ve çözülmeye doğru gitmektedir. Aileleri parçalayan unsurların başında ise karşılıklı güvensizlik, anlayışsızlık ve geçimsizlik gelmektedir. Söz konusu değişkenler, siyasi, ekonomik ve teknolojik gelişmeler gibi toplumsal olay ve değişimlerden etkilenmeye oldukça müsaittir. Dolayısıyla, bu değişkenler üzerinde internetin etkisinden de söz edilebilir.

Sanal ilişkilerden kaynaklanan aileye yönelik tehditleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Aile bireylerine yönelik tehditler (yanlış ilişkiler kurma, bağımlılık kazanma, kötü alışkanlıklar edinme, başarı ve verimde düşüş yaşama).
- Aile bütünlüğüne yönelik tehditler (iletişimsizlik, aileden uzaklaşma, yalnızlaşma, hayali dünyalar kurma, ailenin parçalanması).
- Aile içi güven ortamına yönelik (aldatılma kaygısı, eşler arası güvensizlik, ebeveyn-çocuklar arası güvensizlik) ve mal ve can güvenliğine yönelik tehditler.

Çeşitli amaçlarla oluşturulmuş bulunan sayısız internet sitesi, yeni ilişki tarzlarının gelişmesine ve toplumsal kabul görmesine katkıda bulunmuştur. Ancak, söz konusu ortamda iletişim kuran kişilerin kimlikleri hakkında sağlıklı bir fikir sahibi olmak pek mümkün olmadığından, bu tür ilişkiler yüz yüze ilişkiler kadar güven verici olmamakta ve gerçek ilişkiler üzerinde yaptıkları olumsuz etkilerle çeşitli risklere kapı aralamaktadır. Dolayısıyla, internetten ve internet üzerinden kurulan sanal ilişkilerden aile kurumunun zarar görmesi mümkün olabilmektedir.

Sanal alan, yanlış ilişkiler kurma, internet bağımlılığı, kötü alışkanlıklar edinme ve bireysel verimde düşüşe neden olma gibi sonuçlar doğurmak suretiyle bireysel yaşamı olumsuz etkileyebilir. İnternete belirli bir amacı olmadan bağlanan kişiler, sörf ve chat'e genellikle hoş vakit geçirmek, heyecan yaşamak veya yeni arkadaşlıklar kurmak gibi düşüncelerle başlamakta ancak masum niyetlerine rağmen istenmeyen sonuçlarla karşı karşıya kalabilmektedirler. Aile saadetini tehlikeye düşürecek ilişkilere başlama, uygunsuz kişilerle arkadaşlık kurma ve ailenin haberi olmadan chat arkadaşlarıyla buluşarak istenmeyen olaylara karışma gibi durumlar yaşanabilmektedir.

Öte taraftan, internetin aşırı kullanımı bağımlılık yapabilmekte; internet kullanımının bağımlılık derecesine varması ise bireylerin sosyal ve psikolojik yaşantılarında çeşitli problemlerin yaşanmasına yol açabilmektedir.

Kişilerin internet ortamlarında (sanal ortam veya internet kafeler) kötü alışkanlıklar edinmeleri de karşılaşılabileceğimiz olumsuzluklardandır. Bu duruma, sanal sohbet esnasında yalana başvurma, argo ve kaba ifadeler kullanma ve bu tür alışkanlıkları gerçek hayatta da sürdürme gibi davranışlar örnek verilebilir.

İnternet kullanımının, daha çok oyun ve eğlenceye dönük olması, gereğinden fazla enerji ve zaman alması ve internette hazır ödev indirilmesi, performans kaybına ve öğrencilerin okul başarılarının düşmesine yol açabilir. Sanal eğlenceye kendini aşırı derecede kaptıran ve interneti bilişim ve eğitim aracı olmaktan ziyade eğlence ve zaman geçirme aracı olarak gören kişiler, hem okul hayatında hem de gündelik yaşamda başarısızlığa uğrayabilirler. Bu tür problemlerin önlenmesi ancak, internetin amaçlı, planlı ve verimli kullanımı ile mümkün olabilir.

Bağımlılık derecesinde internete kapılan bireyler, giderek iletişim sorunu yaşamaya ve sosyal çevreden uzaklaşmaya başlamaktadırlar. Bu durumdaki bireyler, gerçek ilişkileri sanal ilişkiler kadar çekici bulmama, gerçek hayatta bulamadıkları haz ve mutluluğu sanal âlemde arama, günlük hayatın acı gerçeklerinden kaçma veya internette sörfte daha fazla vakit ayırma isteği gibi nedenlerle aile ve toplumdan uzaklaşabilirler. Bu şekilde toplumdan uzaklaşmaya ve iletişim becerilerini giderek kaybetmeye başlayan bireyler zamanla toplumdan soyutlanarak yalnızlaşmaya ve kafalarında kurdukları hayali bir dünyaya hapsedilmeye başlayabilirler.

Sanal âlemdeki ilişkilerin yalan üzerine bina edilmesi, gerçek hayatta yaşanması muhtemel sorunları içinden çıkılmaz bir hale getirebilir. Bu durumun neden olacağı tahribat ise etkisini daha çok aile ve çocuklar üzerinde gösterecektir. Eş veya çocuklardan birinin, internet bağımlılığı ya da sanal ilişkiler sonucu gerçek hayattan kopması, toplumsal çevreden ve sosyal ilişkilerden uzaklaşarak yalnızlaşması ve içine kapanması, aile bağlarının giderek zayıflamasına, kopmasına ve ailenin parçalanmasına yol açabilir.

Ailede güven ortamının devam ettirilmesinde, bireylerin bir birine dürüst davranmaları çok önemlidir. Ancak, ailede sadakat, bağlılık ve güven duygularını olumsuz etkileyen çok değişik unsurlar bulunmaktadır. İnternet ve sanal ilişkiler de bu unsurlar arasında yer almış bulunmaktadır. Eşlerden birinin sanal seks yapması ya da ötekinin böyle bir kaygı taşıması, ailenin sanal ilişkilerden olumsuz etkilenmesi sonucunu doğurmaktadır. Zira çoğu kişi, sanal ilişki ve siber ortamda duygusal yakınlık kurmanın ihanet olduğunu düşünmektedir. Özellikle, evlilerin sanal seks sitelerinde gezinmesi veya sanal ilişkileri gerçek hayata taşımaya çalışması, aileyi sarsabilmektedir. Gizli sanal ilişki, sörf ve aşırı internet kullanımı güven duygusunun zedelenmesine ve eşlerin aldatılmışlık psikolojisine girmesine yol açarak aile ilişkilerine ciddi bir darbe vurabilir. Dolayısıyla sanal sadakatsizlik, aileyi parçalanmaya götürecektir kadar ciddi bir problem oluşturabilir.

Bu tür problemlerle karşılaşılmaması için, her şeyden önce eşlerin ve öteki aile bireylerinin birbirine karşı dürüst davranmaları, internette gezinme gibi işleri gizlice değil de görünür şekilde gerçekleştirmeleri ve karşılıklı güven duygusunu zedeleyici tavır ve davranışlardan kaçınmaları gerekmektedir. İnternet kullanan eş ve aile bireylerine anlayışla yaklaşılması da büyük bir önem taşımaktadır. Öte taraftan, aldatılma kaygısına ve aile içinde güvensizliğe yol açacak sonuçlardan uzak durabilmek için, aile bireylerinin internet kullanımı ve karşılaşılmaması muhtemel olumsuzluklar konusunda bilinçlendirilmeleri ayrı bir önem arz etmektedir.

Kısaca, çağın gereği olan internetten yararlanmaya çalışırken, özellikle aile hayatımızı etkileme potansiyeline sahip çeşitli problemlerle karşılaşmamız mümkün olabilmektedir. Bu tür problemlerle karşılaşmamak veya onları en az hasarla atlatabilmek ve aile ilişkilerinin bu problemlerden zarar görmesini önlemek için, bilinçli ve kontrollü internet kullanımı, güven ortamının tesisi ve karşılaşılabilir problemler konusunda tedbir alınması büyük bir önem taşımaktadır. Bu konuda uzmanlarca çeşitli önerilerde bulunmaktadır (bkz. Çelik, 2004). Burada, çeşitli araştırma sonuçlarından da yola çıkarak şunlar önerilebilir:

- **Bizim günlerimiz veya saatlerimiz uygulaması:** Aile bireylerinin bir araya geleceği, televizyon, telefon, internet gibi teknolojik aygıtların kapatılıp sadece sohbet, oyun, eğlence, birlikte kitap okuma ve yaşanan olayların paylaşılması ile geçirilecek, aileye mahsus zaman dilimleri belirlenmesi, aile bağlarının pekiştirilmesinde ve aile fertlerinin sanal dünyalara savrulmalarının önlenmesinde fayda sağlayıcı olabilir.
- **İnternet kullanım kural ve saatleri:** Aile bireylerinin, özellikle çocukların internet kullanımının kontrollü biçimde gerçekleştirilmesi için, bütün aile bireylerinin uyacakları kurallar belirlenip bunlara titizlikle uyulması sağlanabilir.
- **İnternette ayıklama yapılması:** Aile bireyleri bilinçlendirilerek, ayrıca güvenlik sistemi veya filtre denilen programlar kullanılarak uygunsuz sitelere erişim engellenebilir.
- **Sanal arkadaşların öteki aile bireyleri ile tanıştırılması:** Sanal ortamda atılan adımlardan ve kurulan arkadaşlıklardan aile bireylerinin ve eşlerin haberdar edilmesi, internet, sanal sohbet ve sanal ilişkilerin, aile bireylerini olumsuz etkileyerek yanlışlara sürüklenmesini engellemede yarar sağlayıcı olabilir.
- **Gerçek ve doğal yaşamın özendirilmesi:** Doğa yürüyüşü, komşuluk ve akrabalık ilişkilerinin geliştirilmesi ve gerçek ilişkilerin pekiştirilmesi sanal âleme kaçışı ve siber fantezilere sığınmayı önlemede fayda sağlayabilir.
- **Spor ve oyuna teşvik:** Yaşantımızda spor ve sosyal ilişkileri geliştirici oyunların önemi oldukça büyüktür. Aile bireylerinin oyuna ve arkadaşlık ilişkilerine yönlendirilmesi siber uzayda savrulmasını önlemede etkili olabilir.
- **Hobilerin geliştirilmesi:** Bazı bireyler sosyal ortamlardan uzak durmaya doğuştan meyilli olabilirler. Bireysel yeteneklerin ve hobilerin geliştirilmesi, aile bireylerinin içlerine kapanmalarını ve sanal âleme kaçmalarını önlenmede fayda sağlayabilir.
- **Gerekirse psikolog veya danışman desteği alınması:** Bütün önlemlere rağmen bazı bireylerin internet bağımlılığı ve uygunsuz sitelere erişimi engellenemeyebilir. Bu durumdan aile içi ilişkilerin ve aile bağlarının zarar görmemesi için uzman desteğine müracaat edilebilir.

Burada sunulan önerilerle, internet kullanımının tamamen ortadan kaldırmasına değil, aşırı internet kullanımı ve bağımlılığının önüne geçilerek bilişim teknolojisinin verimli ve faydalı şekilde kullanımının teşvik edilmesi ve gerçek ilişkilerin sanala kurban edilmemesinin gereği vurgulanmaya çalışılmaktadır. Söz konusu tedbirlerin etkili olmasının baskıcı bir tutuma değil, aile bireyleri arasında yapılacak bir sözleşmeye bağlı olduğu unutulmamalıdır.

Burada son olarak aile büyüklerine, kendilerinin de uyacakları bir internet kullanım sözleşmesi hazırlamaları ve çocukları ile birlikte bu kurallara uyacakları konusunda anlaşmaları önerilebilir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. AA, (2004). İnternetin Yıldızı Pornografi.
<http://www.linuxdelisi.com/modules.php?name=News&file=article&sid=60> 26.02.2004
2. Alat, K., İnternet Bağımlılığı: Gerçek mi? Kurgu mu?.,
Isguc.org., Cilt:5, Sayı:1,
http://www.isguc.org/arc_view.php?ex=39 25.02.2004
3. Çankırılı, A., (2003). Eyvah Çocuğum İnternette.
<http://www.zaferdergisi.com/article/?makale=803> 12.08.2005
4. Çelik, Ş., Çocuğumu "Chat" Başından Kaldıramıyorum.
<http://mimoza.marmara.edu.tr/~cahit/Yayin/bildiri/inet-tr03/Cocuk Chat.htm> 27.02.2004
5. Ekici A., (2002). Aziz Antonius'un Baştan Çıkarılması: Bir Kötü Alışkanlık Olarak İnternet. Cogito Dergisi, S:30 (Kış), ss:228-235.
6. Gönül, A.S., (2003). Gelişen İnternet, Bağımlılık ve Biz.
Karizma Dergisi, Ocak-Mart, ss:31-32.
7. Görkey, M. vd., (2004). İnternetin Sosyal Etkileri,
<http://www.ise.projesi.com/> 26.02.2004
8. Güneş, (2003). S@N@L SEKS-İnternetin kırmızı noktalı yüzü.
<http://www.gunes.com/2003/01/02/yazidizisi/il.html> 15.03.2006
9. Hürriyet, (1999), İnternet Hastalığı.
<http://arsiv.hurriyetim.com.tr/tatilpazar/turk/99/12/18/eklab/2lekl.htm> 15.03.2006
10. Hürriyet, (2002). İhanetin "Sanal"ı Olmaz.
<http://arsiv3.hurriyet.com.tr/haber/0,,sid~1@w~12@tarikh~2002-05-29-m@nvid~132911,00.asp> 15.03.2006
11. Karaca, M. (2007). Sosyolojik Bir Olgu Olarak İnternet Gençliği: Elazığ Örneği. Yayınlanmamış Doktora Tezi
12. Ojalvo, D., İnternet Bağımlılığı.
<http://www.davidojalvo.com/intbag.html> 03.03.2004
13. Şen, B., İnternet Suçlarıyla Mücadelede Suç Önleme Anlayışı Ve Bilinçli Kullanıcı.
<http://www.misyonhaber.com/index.php/modules.php?name=News&file=article&sid=11> 15.03.2006
14. TDK, (1988), Türkçe Sözlük (9. Baskı), Ankara.
15. Tuncer, N., (2005). Çocuk ve İnternet Kullanımı.
<http://www.ab.org.tr/ab2000/dokumanlar/kutup-ozet.html> 15.03.2005
16. Yıldız, M.C., ve Bölükbaş, K., (2002). Sanal Sohbet: Chat. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi (www.e-sosder.com), Sayı:2
17. Yıldız, M.C., Bölükbaş, K., (2005). İnternet Kafeler, Gençlik ve Sosyal Sapma. İnternet ve Toplum, ed. A.Tarcan vd., Ankara: Anı yay.
18. Yücel, R., Yeni Bir Salgın Hastalık: İnternet Bağımlılığı ve "Chat" Modası.<http://mimoza.marmara.edu.tr/~cahit/Yayin/bildiri/inet-tr03/Istabip.htm> 27.02.2004